

С Т А Н О В И Щ Е
от доц. д-р Елена Стоянова Събева,
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”
e-mail: elena_sabev@yahoo.de

за дисертационен труд на тема:

**„СОЦИАЛНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА САМОТАТА ПРИ
ДЕЦА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА И НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ”,**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”
по професионално направление 1. 2. Педагогика
Научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика (Теория на
възпитанието)

разработен от АЛЕКСАНДРА ГЕОРГИЕВА КОВАЧЕВА

Научен ръководител: Проф. д-р Маргарита Колева

1. Общи сведения за дисертационния труд

Представената за защита дисертация на Александра Ковачева е с обем от 300 страници, включваща четири глави, чиято предметно-логическа структура на съдържанието позволява всяка глава да носи своята специфична информация по посока на заявените в частта „постановка на проблема” изследователски интенции. Ползваната литература е от 187 заглавия, от които 119 на кирилица, 59 на латиница и 9 интернет източника. Силно впечатление правят приложенията - 11 на брой, съдържащи подробно описание на изследователския инструментариум, модел на педагогическа стратегия „Да общуваме с нашите деца”, както и информационна брошура със съвети за преодоляване на самотата по достъпен за децата начин. Целесъобразно подобрите приложения се явяват качествено допълнение, обективизиращо ценността на дисертационния труд.

2. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научен и научно-приложен аспект

Проблемът за детската самота е неоспоримо актуален, третирайки самотата като „феномен на съвремието” и отнасяйки я към детството – период на фундаментално личностно развитие на детето. Оценявам рискът,

който предприема докторантката, опирайки на психологически изследвания на самотата, да очертае социално-педагогическите ѝ измерения в периода на детство, предлагайки и ресурсите за преодоляване на явлението „детска самота“. Актуалността на проблема прозира още в посочените от Ковачева основания за избор на темата, кореспондиращи с характеристиките на времето, с научно-изследователския дефицит на разработки в тази сфера и най-вече с нуждата от идентифициране на възможностите за преодоляване на детската самота чрез компетенциите на педагози, работещи в партньорство с родители и общественост. Въз основа на предварително теоретично проучване на предпоставките за поява на самотата при деца от предучилищна и начална училищна възраст, докторантката предлага схема на „Дърво на проблемите“, което ѝ помага да очертае и аргументирано да изложи цялостната концептуална рамка на изследването с ясно формулирани компоненти: обект, предмет, цел, задачи, научно предположение, както и да подбере съответните методи на изследване.

3. Степен на познаване на проблема и творческа интерпретация на научните концепции, свързани с него

Теоретичната част, която обхваща първа и втора глава на дисертацията, разкрива способността на докторантката да подбира, интерпретира и анализира научни постановки и да извежда закономерности в контекста на проблема „детска самота“. Прилагайки дедуктивния подход, Ковачева тръгва от особеностите в психическото развитие на детето за да се стигне до характеристиките на самотата като социално явление, чиито обобщения намират отражение в профила на самотника. Теоретичното изследване е нормативно и научно обосновано, опиращо на утвърдени в науката теории и подходи, умело съчетаващо различни аспекти за изследване на детската самота – философски, психологически и социално-педагогически. Така изяснено понятието „самота през периода на детство“ спомага за извеждане на причините за неговата поява и за определяне на пътищата за превенция на отрицателните последици, с което се прави преход към емпиричната част на дисертацията.

4. Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

В съответствие с характеристиките на самотата като динамично променящо се явление, докторантката разработва комплексна методика от 9 метода, адаптирана за изследване на социално-педагогическите измерения на самотата при деца от предучилищна и начална училищна възраст, отчитайки и влиянието на факторите: семейство, образователни институции и ролята на неправителствените организации. За яснота и логика на констатиращото изследване допринася и табличното представяне на критериите, показателите и индикаторите, съпроводени от конкретните методи за изследване на степента на разпознаваемост на явлението „самота“. В резултат на богатата система от методи на изследване, на изведените

корелационни зависимости и на очертаните причини и фактори на влияние, докторантката конструира три типологизирани профила на самотното дете. Установява се, че независимо от причината: отсъствие на родител, недостатъчна образованост на родителя или липсата на внимание и обич, крайният резултат е чувство на тревожност, предпоставящо появата на детската самота. Обособените профили са от значение за педагогическата теория и практика за улесняване процеса на разпознаване на детската самота от педагога. Изследването намира продължение в разработените от докторантката два модела с превантивни и корекционни мерки за преодоляване на явлението „детска самота”: модел за педагогическа стратегия „Да общуваме с нашите деца” и „Модел за мрежово сътрудничество между организациите и институциите”, взаимно допълващи се и действащи в единство. Ценното в първия модел е подробното описание на инструментите, диференцирани съобразно конкретна причина, породила детската самота. Вторият модел утвърждава значението на мрежовата форма, като съвременна форма на междуинституционална комуникация, целяща сътрудничество и партньорство. В тази връзка считам, че приложният инструментариум е релевантен на целта на изследване и допринася за нейното постигане.

Препоръки и бележки

Предвид мащабността на резултатите от изследването, би било от значение още в структурата на дипломната работа да се фокусира върху частта „изводи”, а не те да се слеят със заключението, както и да се разграничат теоретическите от практическите изводи.

Определено, дисертационният труд е отворен за продължение и в този контекст предлагам разработените модели за преодоляване на детската самота да бъдат апробирани в педагогическата практика и установена тяхната ефективност.

6. Научно-приложни приноси на дисертационния труд

Съгласна съм със справката за приносните моменти, тъй като тя съответства на реалните научни постижения на дисертационния труд. Приоритетно значение за педагогическата теория и практика има модела за педагогическа стратегия „Да общуваме с нашите деца”, съпътстван от „Модел за мрежово сътрудничество между организациите и институциите”. Силен момент е диференцирането на инструментариума за преодоляване на детската самота в зависимост от причината, която я поражда. Що се отнася до автореферата, той също отразява вярно и точно съдържанието на дисертацията.

Дисертационният труд като научно-изследователски продукт показва, че докторантката Александра Ковачева притежава висок интелектуален потенциал и изградени професионални умения за самостоятелно провеждане и представяне на научно изследване.

Въпрос към докторантката:

Направеното констатиращо изследване позволява ли да се направи сравнителен анализ между преживяванията на самотата от предучилищното дете и това в начална училищна възраст, както и да се констатират различия в стратегиите за преодоляване на самотата?

Предвид посочените постижения на дисертационния труд, **предлагам на членовете на многоуважаемото научно жури при ЮЗУ „Неофит Рилски“ да присъдят образователната и научна степен „доктор“**, професионално направление 1. 2. Педагогика, по Научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика (Теория на възпитанието) на Александрина Георгиева Ковачева.

09.03.2017 г.
гр. Пловдив

Изготвил становището:
/доц. д-р Елена Събева/